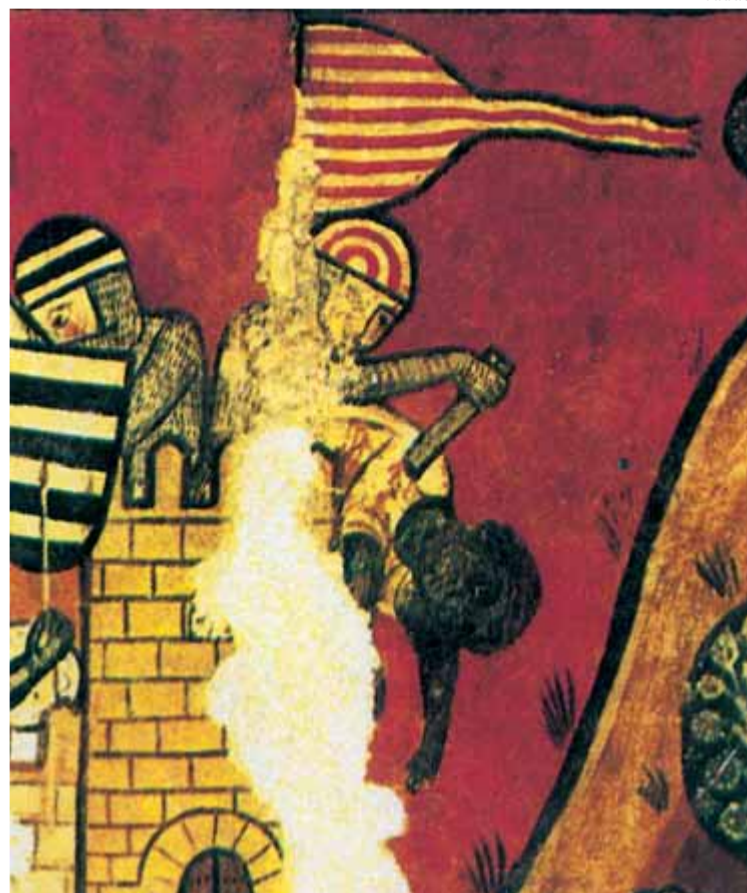

Reportatge | Text: Ignasi Aragay

MAYURQA VENÇUDA

Els mallorquins
musulmans
derrotats el
1229 prenen
ara la paraula

ARXIU

Els vencedors escriuen la història, però a vegades, poques, s'hi escolta la veu d'un vençut. La recuperació de la crònica d'Ibn 'Amira sobre la pèrdua de Mallorca n'és un bell exemple

L'altra cara del 'Llibre dels fets'

A bu al-Mutarrif Ahmad ibn' Abd Allah ibn Muhammad ibn al-Husayn ibn Amira al-Mahzumi va viure del 582 al 658 de l'hègira, o sigui, del 1186 al 1269 de l'era cristiana. Nascut a Yazira Suqar (l'actual Alzira), va ser un conegut autor andalusí, dotat d'una reconeguda cultura religiosa, científica i literària. A ell li devem la crònica de la pèrdua de Mallorca per part dels musulmans, que l'havien conquerit l'any 903. Aquests vint-i-sis folis escrits per les dues cares són l'altra cara de la moneda del *Llibre dels fets* del rei En Jaume, que va fer fora els seguidors d'Alà de l'illa el 1229, quan feia tres segles que hi vivien. El text, d'un estil refinat i amb una erudita introducció, fa uns mesos va sortir en català en coedició del Govern Balear i la Universitat de ses Illes Balears (UIB) i, contra tot pronòstic, s'ha convertit en un petit *bestseller*, amb 4.500 exemplars venuts. Ara està a punt d'editar-se'n la versió castellana i fa uns dies l'obra va aterrar a Barcelona, en un interessant acte a l'Institut Europeu de la Mediterrània.

Des de finals del segle XVI o principis del XVII es coneixia l'existència d'aquesta obra d'Amira al-Mahzumi, el *Kitab Ta'rih Mayurqa*, una part de la qual era citada per un autor magribí, però es creia perduda fins que Muhammad ben Ma'mar,

professor de la Universitat d'Orà, va localitzar el 2001, en una biblioteca privada de Tindouf, al Sàhara algerià, una còpia de finals del XVIII o principis del XIX del manuscrit original. La troballa no va ser directa: una institució dels Emirats Àrabs va tenir la iniciativa de digitalitzar els manuscrits àrabs d'Alger, el Marroc i Tunis, fer-ne un CD i repartir-lo per les universitats àrabs. Un d'aquests CD va arribar a mans del professor Ben Ma'mar, a qui va cridar l'atenció aquest text sobre les Balears, molt ignorades pels historiadors d'Al-Àndalus. La digitalització, però, estava mal feta, de manera que Ma'mar es va posar en contacte amb el propietari del manuscrit, que l'havia conservat per herència familiar, i en va obtenir una còpia de qualitat, a partir de la qual va fer l'edició canònica en àrab, apareguda el 2007. El professor d'Orà havia quedat seduït per "una escriptura andalusina molt maca i per un estil literari exquisit".

Els arabistes Guillem Rosselló Bordoy i Nicolau Roser, traductors i curadors de la versió catalana, encara es fan creus tant de la troballa com del ressò del llibre. Per Rosselló, és un "tesor literari i històric" que culmina tota una vida de recerca amb l'obsessió de desentranyar el passat islàmic de Mallorca. El seu deixeble Nicolau Roser, que porta vint-i-cinc anys *exiliat* a la Universitat de Màlaga, encara recorda l'emoció amb què tots dos es van enfrontar al document: li van dedi-

car sis mesos de feina, amb unes cinc hores al dia. El dia que Iniesta, Xavi i companyia guanyaven l'Eurocopa i la gent cridava "Espanya, Espanya", ells no deixaven de treballar en la Mayurqa, Mayurqa d'Ibn 'Amira, un autor que, segons Roser, té allò que se'n diu *baraka*.

Per aquest arabista, la importància i els mèrits del text d'Ibn 'Amira no són pocs: és l'únic relat novel·lat de la caiguda d'una ciutat islàmica. Mallorca era la tercera que es perdia després de Toledo i Saragossa, i abans de les grans (Sevilla, Còrdova, Granada), sobre les quals només es van fer elegies poètiques, sovint plenes de llocs comuns, però no una crònica amb doble vocació històrica i literària. "És una lliçó d'història i de política", afegeix Nicolau Roser, per qui el text mostra com a partir d'un petit fet, la captura,

l'estiu del 1226, per part cristiana, d'una tarida (vaixell comercial) que portava fusta per al valí de Mayurqa, es desencadena una conquesta que desemboca, "fins a cert punt, en un genocidi i un canvi de civilització".

Més mèrits. El llibre d'Ibn 'Amira "és molt objectiu i no li passa com a les cròniques catalanes, que se'ls nota més la propaganda", diu Nicolau Roser, que remarca que, segons l'autor del text, "la conquesta va ser més per errors musulmans que per encerts cristians". De fet, la Mayurqa musulmana era una societat força fragmentada, que havia passat de mans dels almoràvits als almohades no feia gaires anys. El mateix Jaume I no surt malparat d'aquesta crònica dels vençuts, en la qual, a més, s'insinua que el rei català tenia intenció d'arribar a un pacte com anys després passaria a València, on no es va produir cap carnisseria.

La feina de traducció no ha estat fàcil a causa del refinament literari d'Ibn 'Amira, que sovint combina tres i quatre sentits en una mateixa frase. Roser i Rosselló se n'han sortit. En el que no s'han posat d'acord és en si Ibn 'Amira va viure els fets directament o si els va descriure, tal com ell diu, per encàrrec d'un ric mallorquí musulmà arruïnat. Per Rosselló és versemblant, mentre que per Roser és un recurs literari, altrament no s'explicaria tanta precisió i detalls en un relat que sovint coincideix amb les cròniques cristianes.*

El text és més objectiu que les cròniques cristianes